

Nr 266.

Av herr **Clemedtson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.*

I proposition nr 216 till innevarande års riksdag om åtgärder för spannmålsodlingens stödjande föreslår Kungl. Maj:t såsom den bärande principen, att vete och råg av fullgod beskaffenhet av 1931 års skörd, som den 1 juni 1932 finnes i odlarnas eller mellanhändernas ägo och före nämnda datum hembjudes Svenska spannmålsföreningen, skall inlösas till ett pris, som i god tid före skördens förande i marknaden på hösten skall bestämmas av Kungl. Maj:t.

Om detta pris ur odlarnas synpunkt blir tillfredsställande, bör den föreslagna åtgärden såsom komplettering till inmalningstvänet under vissa förutsättningar kunna bliva ett välbehövt stöd åt brödsädesodlingen.

Den viktigaste av dessa förutsättningar är, att brödsäden icke av odlarna föres i marknaden hastigare än att den utan svårighet kan av köparna absorberas, ty då det fastställda priset gäller först den 1 juni påföljande år, blir priset under hösten, vintern och våren beroende på tillförsel och efterfrågan.

En lång erfarenhet har emellertid visat, att jordbrukarna i mycket stor omfattning tvingas att fortast möjligt realisera sin brödsädesskörd, vilket särskilt gäller de i ekonomiskt hänseende svagare odlarna, vilkas antal tyvärr ökas i samma mån som den rådande jordbrukskrisen skärpes och förlänges. Den viktigaste anledningen till denna snabba försäljning är att söka däruti, att jordbrukarna för att kunna möta sina stora utgifter under hösten äro nödsakade att vid denna tid anskaffa pengar för brödsädesskörden, något som i regel icke kan ske beträffande skörden av foderspannmål, hö och rotfrukter. Bristen på magasinslokaler tvingar också mycket ofta till en för tidig försäljning. Då de på grund härav under säsongens tidigare del uppkommande stora utbuden vanligen icke uppvägas av en motsvarande efterfrågan, plägar priset inställa sig på en lägre nivå än som eljest vore motiverat. Det kan med fog befaras, att, därest intet åtgöres för att motverka dessa tendenser, priserna för vete och råg under de kommande höst- och vintermånaderna skola pressas ned avsevärt under den nivå, som med hänsyn till lagringskostnaderna motsvarar värdet per 1 juni 1932.

Det verksammaste medlet som står till buds för att motverka detta är

utan tvivel en utvidgad spannmålsbelåning, så att jordbrukarna kunna skaffa sig kontanter utan att behöva realisera skörden i ett för hastigt tempo. Man måste härvid anlita såväl belåning av spannmål, som jordbrukaren inlagt till lagring i andra magasin än sitt eget, som ock belåning av tröskad och otröskad spannmål hemma hos jordbrukaren. Den förra belåningen är av betydelse, där jordbrukarna icke själva förfoga över tillräckliga lagringsutrymmen och ej kunna dröja med tröskning av skörden. Viktigast är dock, att belåning av hos jordbrukaren lagrad spannmål får ökad omfattning, dels emedan denna lagring ställer sig billigare, dels emedan övriga lagerlokaler icke räcka till.

Vissa möjligheter för belåning av på angivna sätt lagrad spannmål finnas redan. Sålunda lämnar riksbanken lån för spannmål, som lagrats i något av de under Statens lagerhus- och fryshusstyrelses förvaltning stående spannmålslagerhusen. Genom de beslut, som 1930 års riksdag fattade om inrättande av tvenne lånefonder, nämligen spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden, avsågs också att skapa ökade möjligheter för lagring och belåning av spannmål genom producentsammanslutningar. Ävenså förefinnes den möjligheten att genom förvaring av spannmål i tredje mans hand få densamma belånad i affärsbanker. Belåning av otröskad eller tröskad spannmål, som förvaras hos jordbrukaren och befinner sig i hans besittning, kan slutligen ske genom pantförskrivning av densamma enligt lagen om viss panträtt i spannmål av den 20 juni 1924 med ändringar genom lagen av den 16 april 1926. Lån mot säkerhet av sådan panträtt lämnas till jordbrukare endast av affärsbanker och centralkassor för jordbrukskredit.

På grund av skilda omständigheter har belåningen av spannmål på ovan angivna vägar hittills icke fått avsedd betydelse. Att upplagring i statens spannmålslagerhus icke i större omfattning anlitas för detta ändamål beror säkerligen framför allt på lagerhusens placering. Då desamma icke äro belägna vid kvarnplatser eller utskeppningshamnar för spannmål, måste det för mera avlägset boende jordbrukare bliva förenat med extra kostnader att frakta spannmålen till desamma, vilket givetvis utgör ett avsevärt hinder för deras utnyttjande. Man kan visserligen förvänta, att dessa lagerlokaler under kommande säsong skola komma att användas i större utsträckning än hittills varit fallet, men även om de skulle bliva fullständigt utnyttjade, kvarstår det faktum, att de icke tillnärmelsevis räcka till för möjliggörande av erforderlig belåning.

Spannmålskreditfonden kan för närvarande icke i någon mån anlitas av enskilda jordbrukare, och villkoren samt bestämmelserna för lån ur denna fond ha i gällande författning och vid tolkningen av desamma gjorts så snäva, att icke heller föreningar kunnat i nämnvärd grad utnyttja fonden. I motioner till innevarande riksdag hava olägenheterna härav blivit påtalade och förslag väckts om ändringar och kompletteringar av dessa vill-

kor och bestämmelser, och jordbruksutskottet har i sitt utlatande nr 53 över vissa motioner föreslagit, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida och i vad mån förhållandena kunna påkalla jämkningar i dessa villkor och bestämmelser, ävensom om utredningen skulle giva anledning därtill förelägga riksdagen förslag i ämnet. Då dylikt förslag icke kan framläggas förr än vid nästa års riksdag, kunna i följd därav ändrade bestämmelser komma att tillämpas tidigast för 1932 års skörd.

Icke heller belåning genom affärsbankerna av spannmål, som förvaras i tredje mans hand, synes hava fått någon större omfattning. Den i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 67 av innevarande års riksdag antagna lagen om upplagshus och upplagsbevis torde visserligen skapa bättre förutsättningar för utvecklandet av denna belåningsform, men då det är avsett, att ifrågavarande lag skall träda i kraft först den 1 januari 1932 samt det givetvis drager någon tid, innan erforderliga åtgärder för dess tillämpande hinna att vidtagas, synes icke heller denna lag kunna få någon betydelse för lagring och finansiering av 1931 års skörd.

Belåningen av hos jordbrukaren lagrad spannmål emot panträtt i densamma har visserligen i begränsad omfattning använts i olika delar av landet men har icke heller den slagit igenom såsom allmänt anlitad belåningsform. Anledningarna härtill äro, dels att formerna äro för omständliga, dels att lånen blivit dyra.

Även om de först berörda belåningsformerna framdeles få större användning, kvarstår dock enligt vår mening såsom *det viktigaste önskemålet*, att belåning av hos jordbrukaren lagrad spannmål må kunna få ökad omfattning samt kunna ske under möjligast enkla former och till låg ränta. Byggandet av nya lagerhus kan då i många fall undvikas. Lagring i lantbrukarens lador och magasin ställer sig, såsom förut framhållits, i regel billigast, och frakter till samt kostnader för intagning i särskilda upplagsmagasin kunna därvid i stor utsträckning inbesparas. Om otröskad spannmål belånas, få lantbrukarna därjämte möjlighet att uppskjuta tröskningen till vintern och kunna sålunda under hösten odelat ägna sig åt brådskande skörde- och såningsarbeten m. m.

Det synes oss sålunda vara av stor vikt, att åtgärder vidtagas för att underlätta denna form av spannmålsbelåning, och särskilt gäller detta den kommande säsongen, då andra belåningssätt tills vidare tydligen endast kunna få en starkt begränsad räckvidd. Erfarenheten på håll, där man mera målmedvetet sökt omsätta berörda belåningsform i praktiken, ger visserligen vid handen, att detta redan med nu gällande bestämmelser låter sig ordna. Sålunda har från en av lantmännens centralföreningar meddelats, att föreningen under 5 års tid förmedlat spannmålsbelåningar emot panträtt till belopp av 300,000 kronor första året och senare upp till 1 miljon kronor per år. Detta har skett tack vare tillmötesgående från en därvarande bank samt genom att centralföreningen varit behjälplig att

ordna formaliteterna och ställt sig såsom garant för lånen. Dessa ha lämnats emot vanlig ränta. Varken föreningen eller banken har gjort någon som helst förlust på långivningen. Emellertid torde man icke överallt kunna påräkna samma tillmötesgående från bankernas sida, och i varje fall är det önskvärt, att låneräntan blir den lägsta möjliga. Det synes oss också naturligt och i överensstämmelse med dess ändamål, att spannmålskreditfonden tages i anspråk även för denna form av belåning, varigenom fonden omedelbart skulle kunna bli till stort gagn. Vi hava tänkt oss, att belåningen skulle ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det sätt, som tillämpas genom förmedling av förut berörda centralförening. Nu förefintliga ekonomiska föreningar av jordbrukare — centralföreningar och liknande sammanslutningar — kunna och böra i största möjliga utsträcking stå såsom förmedlare av lånen och gentemot riksbanken ansvara för fullgörandet av låntagarnas förpliktelser. Bildandet av nya och speciella föreningar för spannmålsbelåning anse vi i allmänhet varken vara behöfligt eller önskvärt.

Såsom en ytterligare förenkling av belåningsproceduren ha vi tänkt oss, att i stället för pantförskrivning enligt lagen om viss panträtt i spannmål skulle såsom säkerhet för lånet kunna läggas ett mellan jordbrukaren-lånesökaren och föreningen upprättat försäljningskontrakt, enligt vilket jordbrukaren till föreningen försäljer det spannmålsparti, som skall vara föremål för belåningen. Belåningen synes då kunna ordnas enligt i huvudsak följande grunder.

Mellan jordbrukaren och föreningen upprättas ett försäljningskontrakt, enligt vilket lantbrukaren till föreningen säljer en bestämd viktskvantitet spannmål av angivet slag att levereras inom viss tid och att av föreningen betalas antingen med ett bestämt pris eller efter det pris, som uppnås vid leveranstillfället. Kontraktet upprättas i tre likalydande exemplar. Föreningen och lantbrukaren behålla var sin kopia. Original exemplet inlämnas tillsammans med skuldebrevet såsom hypotek för lånet. Lantbrukaren lämnar vid slutsedelns upprättande bevis medelst intyg av tvenne personer, att han förfogar över det spannmålsparti, varom fråga är, och att det utvunnits i hans egen jordbruksdrift. Föreningen förbinder sig att tillhandahålla likviden till långivaren intill beloppet av dennes fordran och borgar för övrigt för skuldförbindelsens infriande. I sådana fall, då föreningen anser det nödigt, kan den å sin sida fordra borgen för jordbrukarens fullgörande av leveransen i enlighet med kontraktet. Jordbrukaren skall vara pliktig att hålla den hos honom förvarade spannmålen försäkrad till dess fulla värde, och lämna bevis, att detta villkor uppfyllts, samt att på långivaren överlåta sin rätt till eventuell brandskade-ersättning intill beloppet av dennes fordran.

Vid långivning enligt ovan angivna grunder emot panträtt eller säkerhet av försäljningskontrakt bör lånebeloppet enligt vårt förmenande kunna

sträckas till 80 % av gällande marknadspris vid belåningstillfället. Låneräntan synes oss böra vara riksbankens gällande diskonto.

Då belåningen av hos jordbrukarna lagrad spannmål, därest den ordnas på ovan angivet sätt, sannolikt kommer att få en flerdubblad omfattning, lärer betydligt större belopp bliva erforderligt än som nu finnes tillgängligt i spannmålskreditfonden. Det synes oss därför synnerligen önskvärt, att fonden ökas till ursprungligen avsett belopp eller 8 miljoner kronor.

På grund av vad ovan anförts, få vi med hänsyn till de ändrade förhållanden, som uppstå genom ett godkännande av i Kungl. Maj:ts proposition nr 216 intagna kontrakt mellan staten och svenska spannmålsföreningen u. p. a., föreslå, att riksdagen måtte besluta,

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser, att lån ur spannmålskreditfonden må utan hinder av nu gällande bestämmelser utlämnas till medlemmar i ekonomiska föreningar dels emot panträtt i spannmål och dels emot säkerhet av försäljningskontrakt i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder, och

dels att till spannmålskreditfonden ytterligare avsätta en summa av 6 miljoner kronor.

Stockholm den 5 maj 1931.

J. Clemedtson.

L. G. Bodin.

C. A. Carlsson.

